

Naše čís. jednací:

Stanovisko Státního zdravotního ústavu – Národního referenčního centra pro pitnou vodu k tiskové zprávě Potravinářské komory ČR k pitné vodě z vodovodu

Potravinářská komora ČR (PK ČR) vydala dne 23.7.2013 tiskovou zprávu k nabízení kohoutkové (pitné) vody v restauracích¹, která může být svým dopadem na veřejnost a veřejné zdraví nesmírně závažná, pokud by se ukázala jako pravdivá. Tato zpráva jasně zpochybňuje bezpečnost pitné vody distribuované veřejnými vodovody v České republice: „U kohoutkové vody, která má za sebou možná pobyt v nekvalitním vodovodním řadu ve společnosti zbytků hormonů a léčiv, si spotřebitel o bezpečnosti může nechat leda tak zdát.“

Jestliže totiž Potravinářská komora zároveň připomíná, že „*bezpečnost potravin není prioritou jen našich národních autorit, ale zejména výrobců potravin*“, nepochybně by tím bohužel zpochybnila i vlastní bezpečnost potravin. K výrobě potravin totiž může být, až na výjimky, používána jen pitná voda. Naprostá většina českých výrobců potravin používá k výrobě potravin pitnou vodu dodávanou veřejným vodovodem a domnívá se, že odpovídá všem hygienickým požadavkům a je tudíž bezpečná; v některých případech si ji výrobci i sami kontrolují. **Jestliže nyní toto PK ČR zpochybňuje a říká, že pitné vodě z vodovodu nelze v České republice (ČR) důvěřovat, nepřímou tím zároveň říká, že nelze důvěřovat ani v bezpečnost českých potravin, při jejichž výrobě se pitná voda z vodovodu používá** (což je naprostá většina vyráběných potravin). V tomto případě jsme však nikde nezaznamenali, že by PK ČR zároveň vydala nějaké doporučení výrobcům potravin, jak si mají v této situaci počínat, aby bezpečnost jejich výrobků nemohla být zpochybňována? Otázka je, zda podle PK ČR mají výrobci potravin používat při výrobě potravin jen balenou vodu nebo si musí vodu před použitím upravovat pomocí speciálních úpraven vod či zda si mají všichni vybudovat vlastní zdroj podzemní vody?

Na tyto přirozené otázky, které musí spotřebitel i výrobci potravin po přečtení tiskové zprávy okamžitě vyvstat, však již nedává Potravinářská komora žádnou odpověď – a co je horší, nedokládá své tvrzení ani žádným důkazem. **Pokud Potravinářská komora důkazy o nebezpečnosti pitné vody distribuované veřejnými vodovody v ČR má, měla by je neprodleně předat ministerstvu zdravotnictví a ministerstvu zemědělství**, aby jejich orgány mohly začít okamžitě konat a zajistit bezpečnost pitné vody i vyráběných potravin (problém se týká i všech pokrmů připravovaných ve stravovacích zařízeních napojených na veřejný vodovod) a zabránit tak poškození zdraví spotřebitelů. Stejně jako zabránit panice, která se podle ohlasů, které dostáváme, na základě zmíněné zprávy ve společnosti šíří.

Tisková zpráva PK ČR bez dalšího vysvětlení uvádí, že pitná voda není potravinou, jakoby tím snad chtěla naznačit, že není vhodná k požívání (?). Pitná voda skutečně není – vzhledem ke způsobu své

¹ Tisková zpráva PK ČR - Stanovisko PK ČR k nabízení kohoutkové vody v restauracích, 23.7.2013. Dostupné on-line: <http://www.foodnet.cz/polozka/?jmeno=Tiskov%C3%A1+zpr%C3%A1va+PK+%C4%8CR+-+Stanovisko+PK+%C4%8CR+k+nab%C3%ADzen%C3%AD+kohoutkov%C3%A9+vody+v+restaurac%C3%ADch&id=36647>.

specifické distribuce ke spotřebitelům – podle zákona o potravinách (který reguluje trh s potravinami) potravinou. Protože je však základní poživatinou, pro její bezpečnost² platí požadavky (definované v zákoně o ochraně veřejného zdraví, v zákoně o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a v jejich prováděcích vyhláškách) neméně přísné než pro ostatní potraviny – ve skutečnosti ještě přísnější, protože se předpokládá, že jí lidé denně co do množství konzumují více než ostatních potravin. Porovnávání požadavků na pitnou vodu z vodovodu s požadavky na balené vody skutečně není v některých případech relevantní, protože se jedná o komodity různého určení. Jen u balené kojenecké vody se dá říci, že má kvalitativní požadavky definované přísněji než pitná voda³. Balené pramenité a přírodní minerální vody mají oproti pitné vodě některé limity přísnější, jiné méně přísné. Požadavky na balené pitné vody, které díky své nízké ceně představují významný podíl na celkovém prodeji balených vod u nás, jsou pak zcela totožné s požadavky na pitnou vodu z vodovodu, konečně se v řadě případů jedná jen o do lahví stočenou vodovodní vodu.

Zpráva PK ČR se zásadně mylí také ve věci informovanosti spotřebitelů. Zpráva totiž končí slovy: „Podpora (pitné vody z kohoutku) má však jeden háček – spotřebitel se nikdy nedozví, z čeho je tato voda složena, jaké obsahuje látky a jak byla upravena. Nemá stálé složení... Není přece jenom lepší vědět přesně, co a z čeho piju“? I tady je však potřeba informovat objektivně. Ve skutečnosti je situace přesně opačná: zatímco u pitné vody z vodovodu má odběratel (spotřebitel) podle zákona právo znát aktuální kvalitu dodávané vody (tedy výsledky rozboru v rozsahu více než 60 ukazatelů), stejně jako informaci, jaké chemické látky jsou používány při její úpravě⁴, u balených vod je odkázán pouze na informaci na etiketě, kde si její rozsah (obvykle ne více než 10 ukazatelů) určuje sám výrobce. Spotřebitel však **nemá ze zákona** přístup (ani na vyžádání) k výsledkům úplného rozboru balených vod, stejně jako nemá právo vědět, jak se balená voda upravuje. Kdyby se např. spotřebitel chtěl dozvědět, jaký je obsah arsenu v určité přírodní minerální vodě, z etikety se dozví jen tolik, že „obsah je v limitu“, ale zda to je na úrovni 90% limitu (jak tomu může být v některých případech) nebo na 10% limitu, to se nemá právo dozvědět. U pitné vody ano. Také informace o složení na etiketě nemusí být aktuální. Žádná voda, která pochází z přírodního koloběhu, nemá stálé složení, protože její minerální obsah mírně kolísá v závislosti na mnoha faktorech – to se týká stejně pitných vod z vodovodu i balených vod.

Kvalita pitné vody ve veřejných vodovodech je pravidelně kontrolována a to nejen při výrobě, ale i na konci vodovodní sítě čili na kohoutku u spotřebitele. Četnost a rozsah kontrol se liší podle počtu zásobovaných obyvatel, ale pokud se jedná o úplné rozboru, tak jejich četnost u vodovodů zásobujících 50-500 obyvatel je srovnatelná jako u balených pramenitých a přírodních minerálních vod, zatímco u vodovodů nad 500 obyvatel je několikanásobně vyšší (např. provozovatel vodovodu ve městě o 100 tisících obyvatel musí podle zákona dělat pětkrát více úplných rozborů). Výsledky všech rozborů pitné vody ze vzorků odebraných na kohoutku u spotřebitele jsou podle zákona vkládány do centrální databáze kvality pitné vody (ročně se jedná o více než 800 tisíc výsledků rozborů jednotlivých ukazatelů), tyto výsledky se každý rok zpracovávají do podrobné zprávy o kvalitě pitné vody v ČR a jsou dostupné veřejnosti (<http://www.szu.cz/tema/zivotni-prostredi/monitoring-pitne-vody>). Tato zpráva nezastírá, že asi u 2% malých vodovodů se problémy s kvalitou vyskytují (především kvůli dusičnanům) a voda je zde nevhodná pro kojence a někdy i malé děti či těhotné ženy, ale při celkovém hodnocení je kvalita pitné vody z veřejných vodovodů v naší republice velmi dobrá a srovnatelná s vyspělými evropskými zeměmi, což lze dokumentovat i statisticky: v roce 2012 byla četnost nedodržení limitní hodnoty u zdravotně závažných ukazatelů⁵ u velkých vodovodů (nad 5000 obyvatel) 0,06% a u malých vodovodů (do 5000 obyvatel) 0,73%;

² Kvalitu, kontrolu a zabezpečení nezávadnosti.

³ To však neznamená, že by z pitné vody nemohla být připravována strava kojencům – pro podrobnosti viz <http://www.szu.cz/tema/zivotni-prostredi/kojenci>.

⁴ Viz zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (ve znění pozdějších předpisů), § 4 odst. 3.

⁵ Ukazatele s tzv. nejvyšší mezní hodnotou.

četnost nedodržení ukazatelů méně zdravotně závažných (např. sensorických)⁶ byla ve stejném roce u velkých vodovodů (nad 5000 obyvatel) 0,60% a u malých vodovodů (do 5000 obyvatel) 2,28%. Přitom ve stejném roce bylo celkem 7,717 mil obyvatel (78,93 % z veřejně zásobovaných) zásobováno pitnou vodou, ve které nebylo nalezeno překročení limitu žádného ze zdravotně významných ukazatelů. Za posledních 10 let můžeme navíc pozorovat setrvalý trend mírného zlepšování kvality vodovodní vody v ČR.

Podobné přehledy o kvalitě balené vody na trhu v ČR zveřejňovány nejsou, takže informace o ní můžeme čerpat jen z dílčích zpráv. Z jedné z nich vyplynulo, že Státní zemědělská a potravinářská inspekce v rámci své kontrolní činnosti zjistila v roce 2009, že 10% na trhu odebraných vzorků neochucených balených vod mělo nevyhovující kvalitu, v roce 2010 pak 9%⁷. Toto vyšší procento neshody s požadavky však může být zkresleno nižším počtem odebraných vzorků balených vod (řádově stovky) oproti statisícům vzorků vod pitných.

Tisková zpráva PK ČR se také snaží naznačit, že v pitné vodě z vodovodů se vyskytují zbytky hormonů a léčiv. I když tyto ukazatele nejsou předmětem rutinního monitorování, není pravda, že se tyto látky nesledují. Hygienická služba se na ně zaměřuje v rámci výzkumných projektů. Výsledky ukazují, že ani tyto látky nepředstavují v pitných vodách ČR problém (blíže viz <http://www.szu.cz/centrum-hygieny-zivotniho-prostredi/vyskyt-a-zdravotni-rizika-zbytku-humannich-leciv-v-pitnych>). Není to ani překvapující, protože stopy některých léčiv se mohou vyskytnout především v pitné vodě, která se vyrábí ze surové vody odebírané na dolních tocích řek, zatímco **v ČR je polovina pitných vod vyráběna z podzemních zdrojů**, kde je riziko výskytu léčiv podobné jako v balených vodách, a **většina surové vody z povrchových zdrojů se odebírá z chráněných vodárenských nádrží na horních tocích řek, které nejsou zatíženy odpadními vodami**.

Toto stanovisko není v žádném případě namířeno proti baleným vodám, které mají svůj význam a opodstatnění a tedy i místo na trhu: některé z nich mohou mít zajímavou chuť, léčivé účinky či být zdrojem esenciálních prvků. Jiné jsou zase např. nepostradatelné v případě nouzového či náhradního zásobování (v případě vyřazení vodovodu z provozu v důsledku povodní nebo při nevyhovující domovní studni) apod. Účelem našeho stanoviska bylo reagovat na některá zavádějící tvrzení o bezpečnosti pitné vody z vodovodu a tím přispět **k objektivní informovanosti spotřebitelů**. Je na spotřebiteli, aby si zvolil takový zdroj vody, jaký mu nejvíc vyhovuje. Mělo by se však jednat o informované rozhodnutí.

Mgr. Petr Pumann
vedoucí NRC pro pitnou vodu

Stanovisko připravil MUDr. František Kožíšek, CSc.

⁶ Ukazatele s tzv. mezní hodnotou.

⁷ Mezerová M. (2011). Kontrola SZPI v oblasti balených vod v letech 2009 a 2010. In: Sborník ze semináře „Balená voda – zdravotní a hygienická hlediska, IX.ročník“ (Praha, 24.5.2011). Vydala ČVTVHS, Praha. ISBN-978-80-02-02324-1. Str. 5-10.